

Universitat de Barcelona
Facultat de Filologia
Departament de Filologia Catalana

**EL LÈXIC TORTOSÍ:
HISTÒRIA I PRESENT**

Volum I

Tesi de doctorat presentada per
M.Àngels MASSIP i BONET
i dirigida pel Dr. Joan VENY i CLAR

Setembre de 1991

CAPÍTOL 9

CONCLUSIONS FINALS

9.1 Conclusions

1) Des del punt de vista lexical el tortosí és més semblant al valencià que al cat. nord-occidental. Les innovacions que s'observen ens fan pensar, però, que s'atansarà al català central cada vegada més: la influència de la TV. i de l'escola sembla tenir un pes fonamental en aquest procés de canvi.

Ens sembla evident que això no és el procés que interessa per al manteniment de la unitat de llengua catalana, ja que amb aquest procés es reforcen les fronteres polítiques creades artificialment : d'ara en endavant poden tenir una transcendència lingüística i, a la vegada, la diferència lingüística tendirà a justificar-les.

Altres aspectes importants que contribueixen al canvi són els factors de pèrdua de poder econòmic i cultural no només de l'àrea tortosina en general sinó també del nucli urbà que des de sempre ha estat l'aglutinador de l'àrea. El fet, posem per cas, que a Tortosa no s'hagi recuperat la Universitat fa que la població del Nord de Castelló vagi a la Universitat de Castelló o a la de València i no a la que els correspondria per comunitat cultural. Hauria pogut ser diferent si Tortosa hagués tingut universitat, ja que fins ara, i encara ara, molts estudiants de la zona del Nord de la província de Castelló -parlants del mateix dialecte- van a Tortosa a estudiar i aquesta és l'única manera, donades les circumstàncies socio-polítiques actuals, de mantenir el lligam cultural entre pobles de sempre units i a partir d'ara cada cop més diferenciats.

L'escola fomentarà també aquesta diferència : a la zona nord del País Valencià s'ensenya amb manuals valencians, encara que no s'adeqüen a la seva manera de parlar i a Tortosa amb manuals comuns amb els del català central.

Creiem que és afortunada l'expressió de Pueyo (1980:84) d'**isoglosses sociolingüístiques**, que són més importants que les lingüístiques en el sentit de determinar zones amb consciència diferenciada, amb actituds pròpies i que, a la llarga, des del nostre punt de vista, poden fer canviar les lingüístiques. En el cas que tractem, és clar que una unitat que s'havia conservat, malgrat tot, durant segles, pot trencar-se per causa d'unes fronteres administratives que, ara sí, repercuteixen directament en la vida social , en (i a partir de) uns àmbits fonamentals : mitjans de comunicació i escola.

2) Tot i el suposat prestigi que té la parla de Barcelona, els barcelonins que van a viure a les Terres de l'Ebre, s'adapten a la fonètica d'allà, la canvien, almenys en l'ús públic. Podem dir, per tant, que el dialecte encara té poder d'assimilació.

3) La sociolingüística i la dialectologia són dues disciplines ben relacionades. Un dels fets que aproxima les dues disciplines és que ben sovint els geolectes, arraconats per la llengua estàndard, poden esdevenir sociolectes (Colomina (1985:55).

Aquest pot arribar a ser el cas de dialectes geogràfics com el tortosí. Ara per ara, emperò, no és aquest el cas.

Seria interessant de veure si algunes de las actituds diguem-ne "separatistes" dels

tortosins no responen a un problema de tipus psicològic que queda fins i tot reflectit en algunes respostes a les enquestes : **Tortosa està baix, abaix, al final, a baix de tot del Principat. És la cua, el racó, l'extrem allunyat.** Qui sap si es podria obtenir una actitud ben diferent si en lloc de la cua fos el centre (dels Països catalans), com tantes vegades s'ha dit (Tortosa, cruïlla dels països catalans) però com ningú, de fet, no creu. I aquesta impossibilitat de tipus psicològic és en realitat més important, té més eficàcia, que no pas la impossibilitat real (els factors polítics actuals, la pressió del poder central de l'Estat per desarticlar aquest país...)

Importància de les actituds interdialectals en el futur de la llengua.

Aracil (1979:78) ja apunta que "la subsistència del català depèn de la cohesió sociolingüística de la nostra comunitat". I creu que la comunicació interdialectal no s'ha de perdre mai. Una manera de mantenir aquesta comunicació és el recurs de tots a l'estàndard. Aquesta via, que en algunes situacions no és vàlida, donades les circumstàncies sociopolítiques del país, s'ha de combinar amb la via de la comprensió interdialectal directa. Aquí és on hi ha feina a l'escola, especialment per als parlants orientals centrals que desconeixen les altres varietats i sovint expressen actituds de menyspreu davant la no comprensió de certs mots. Ja hem vist que aquesta actitud tenia conseqüències en les opinions dels tortosins envers el barceloní (cap. 8). En aquest sentit parla Aracil de coordinar els esforços perquè en totes les àrees dialectals s'orienti l'educació en un mateix sentit pel que fa aquesta qüestió, cosa que, evidentment és imprescindible perquè s'obtinguin uns resultats.

9.2 Perspectiva de futur.

L'escola divideix la comunitat dialectal tortosina entre dues entitats polítiques diferents que afectaran l'ús lingüístic en poc anys. Els parlants del tortosí meridional (veg. Gimeno(1989)) s'aniran atansant al model del valencià central, que és el que predomina a Canal 9 i en els llibres escolars (recordo que un alumne meu de Benicarló m'explicava que a l'escola havia après un estàndard que -en els pocs casos que ho permet la afortunadament poca diversitat dialectal del català- no s'adequava a la seva realitat lingüística, i quan va venir a estudiar a la Universitat de Barcelona va aprendre una altre estàndard; evidentment això no li va fer cap mal, però aquest fet ens demostra que l'escola pot influir en els usos lingüístics).

Si seguim la pauta de (Veny (1987) en l'aplicació de les normes areals de Bartoli (1925) a l'àmbit dialectal català : En relació al cat. central, el tort. seria més arcaïtzant. Dins l'àmbit valencià, tenint en compte que València va actuar com a centre innovador del dialecte, i des d'aquí s'estengueren elements lexicals desconeguts en tot el domini fins al segle XV, les zones de transició o més aïllades respecte de l'àmbit de València serien més arcaïtzants. Cap al Nord la influència de València minva a mesura que trobem terres de la diòcesi de Tortosa. Tot i que això sembla prou clar, el lèxic tortosí i valencià coincideixen molt.

9.3 Incidència dels estudis d'investigació en la vida social i política i en el futur lingüístic.

És evident que un estudi lingüístic on es fan consideracions de tipus sociolingüístics basades en el coneixement proper de la realitat a partir d'indagacions sobre el terreny no hauria només d'interessar als especialistes en lingüística sinó també als polítics i als tècnics que han de planificar la política (lingüística i no lingüística -vull dir la política cultural, econòmica, d'obres públiques, d'equipaments, etc.etc.-) perquè

molt sovint els polítics no tenen a les mans prou elements de judici per dur a terme aquesta tasca que els ha estat encomanada i que, segons com es faci, orientarà el futur cap uns vessants o cap uns altres de ben diferents.